

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

16e jaargang nr. 4 - december 1992

Dagelijks Bestuur van de Historische Kring "Baerne"

Voorzitter : C.C.M. Collard
Penningmeester : I. Huls
Wittelaan 8
3743 CP Baarn tel. 02154-22974

Secretariaat : F. Muts-Snel, van Goyenlaan 213
3764 XH Soest tel. 02155-12989

Ledenadministratie : N. Kuyt-Smit, Van Wassenaerlaan
16, 3742 AH Baarn.

De lidmaatschapskosten van de H.K. "Baerne" bedragen:

f 35,-- per jaar per gezin
f 25,-- per jaar voor een individueel lid
f 12,50 per jaar voor een jeugdlid (14 t/m 18 jaar)

Postadres van de H.K. "Baerne" : Postbus 326
3740 AH Baarn

Bankrekeningnummer : 30.47.28.292

Postbanknummer : 4192133

"Baerne" verschijnt viermaal per jaar.

Losse nummers à f 3,-- verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
Van Wassenaerlaan 16, 3742 AH Baarn.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

INHOUD

BIJ HET GRAF VAN VINCENT VAN GOGH'S ZUSTER LIES	BLZ. 2
INGEZONDEN	BLZ. 10
AMSTERDAMSE MONUMENTAL VERSIERINGEN IN EEN BAARNS PARK	BLZ. 11
WIE KAN MEER VERTELLEN OVER DEZE OUDE FOTO	BLZ. 31
HUISVESTING HISTORISCHE KRING BAERNE	

In verband met de bouw van een nieuw gemeentehuis moet de Kring de huisvesting in de kelder van het gemeentehuis ontruimen. Er vindt regelmatig overleg plaats met de Gemeente over een alternatief. Hoewel er bij het ter perse gaan van dit nummer nog geen definitief accoord is bereikt, heeft het Bestuur goede hoop u binnenkort nader te kunnen berichten.

Het bestuur en de redactie van de Historische Kring Baerne wensen u allen goede feestdagen en een gelukkig Nieuwjaar.

Lidmaatschapskosten voor 1 maart 1993 voldaan f 2.50
reduktie.

BIJ HET GRAF VAN VINCENT VAN GOGH'S ZUSTER LIES

Op de Nieuwe Algemene Begraafplaats aan de Wijkamplaan vinden we, vooraan met het nummer 16, het graf van Elisabeth Huberta van Gogh, een zes jaar jongere zuster van de schilder Vincent van Gogh. Dit graf was tot voor kort door de natuur overwoekerd en de tekst was onleesbaar. Maar de heer J.Naber, opzichter van de begraafplaats, heeft de grafsteen weer mooi schoon gemaakt, zodat ik eindelijk een duidelijke foto kon nemen, die hierbij is afgedrukt. Uit het grafschrift blijkt, dat Elisabeth (die Lies werd genoemd) evenals haar broer Vincent, in het Brabantse Zundert werd geboren, de plaats waar hun vader, Theodorus van Gogh (1822-1885), sinds 1849 predikant was. Blijkens de grafsteen is de geboortedatum van Lies 16 mei 1859, en haar broer het oudste kind Vincent is dan al zes jaar. De vroegere pastorie te Zundert, waar Lies en Vincent en ook Theo (1857) werden geboren, bestaat niet meer, maar op de gevel van het huis dat nu op die plek staat is een gedenksteen voor Vincent aangebracht.

Op de Baarnse grafsteen zien we vervolgens de naam van de echtgenoot van Lies, Mr.J.PH. du Quesne van Bruchem (1840-1921), advocaat en procureur in Soesterberg. Zij trouwden in 1891, maar Lies was al eerder bij hem in huis gekomen voor het verplegen van zijn ernstig zieke vrouw en om de huishouding te doen. In 1886, vijf jaar voor het huwelijk van Lies met Du Quesne, kreeg zij een kind van hem. De geboorte van een "onwettig kind", werd zo'n schande geacht, dat Lies vóór de bevalling naar Normandië was afgereisd.

Daar wordt op 3 augustus 1886 op een

kamer van het Hotel de la Victoire in Saint Sauver-Le-Vicomte, Hubertina Normance geboren. Het feit van de geboorte is steeds voor de familie verborgen gehouden, met uitzondering van de moeder van Lies, die er van wist. Bij nette mensen hoorde zo iets niet te gebeuren. Du Quesne betaalt voor de verzorging en de opvoeding van zijn dochter die in Frankrijk blijft. Pas in 1921, na de dood van haar man, gaat Lies haar dochter Hubertina opzoeken, maar dan blijkt het te laat om nog tot een hartelijke verstandhouding te komen.

Persoonlijke herinneringen

Dit verhaal is door Jaap Kruidenier uitvoerig verteld in het nummer van Baerne van juni 1986, en in een volgende aflevering van ons blad, december 1986, heb ik een kritische bespreking gegeven van het boek dat Lies over haar broer Vincent heeft geschreven. Intussen heb ik, in een Utrechts antiquariaat, een eerste druk verworven van dit boek, dat nu voor me ligt. Dat boek is in 1910 bij J.F.van de Ven in Baarn uitgeven. De titel is Persoonlijke herinneringen aan Vincent van Gogh door E.H.du Quesne-Van Gogh. Het werk is mooi uitgegeven, in een solide grijze met Art Deco versiering. Het leest prettig door de fraaie bladspiegel met royale witte marge. Voorin het boek staat een foto van een zelfportret van Van Gogh. Het schilderij is in het Gemeentemuseum in Den Haag en het dateert van het eerste half jaar van 1886, toen Vincent nog maar kort in Parijs was. (F 178)

Als historisch dokument is dit boek van Lies slechts met groot voorbehoud te gebruiken. Lies, die mooie jeugdherinneringen had aan haar broer, wist niet veel van zijn latere levensjaren. Het verhaal bevat veel feitelijke onjuistheden, aangetoond door Jo, de schoonzuster van Lies en Vincent, de weduwe van Theo. Ik heb die

correcties aangetroffen in het nummer van De Gids van 1 mei 1911 in het artikel Over kunstenaar- zijn en Vincent van Gogh. Toch heeft Lies een alleraardigst boek geschreven, als we het zien als een literaire en poëtische schets van haar jeugdherinneringen aan broer Vincent. Lies was dichteres en ze geeft in haar herinneringen aan Vincent een beeldende beschrijving in de stijl van de Tachtigers. De betekenis van het boek ligt in de boeiende sfeertekening van plezierige Brabantse jaren.

Lies, die blijkens haar grafsteen, op 29 november 1936 in Baarn is overleden en die begraven werd op het kerkhof dat in 1919 in gebruik werd genomen, heeft 43 jaar in Baarn gewoond.

Het echtpaar Du Quesne had zich al in 1893 in Baarn gevestigd. (De Baarnaar Lodewijk van Deyssel kwam een keer op bezoek voor een juridisch advies).

Lies woonde, met haar man en later als weduwe, achtereenvolgens op een hele reeks Baarnse adressen. Zij overleed in het huis Schoolstraat 46.

De eerste aanleiding tot dit nieuwe verhaal over Lies van Gogh is dus dat haar graf weer zo mooi is te voorschijn gekomen.

De tweede is de recente publicatie van de brief die zij, op 2 augustus 1890, aan haar broer Theo en diens vrouw Jo schreef, naar aanleiding van Vincents dood, enkele dagen eerder, op 29 juli 1890.

Die brief heb ik in de zomer van 1992 gezien op een tentoonstelling van condoleantiebrieven, die de familie van Vincent na diens overlijden ontving.

De expositie was in een halfverlichte bovenzaal van het Van Goghmuseum in Amsterdam.

Het is ontroerend zo'n vel ruitjespapier, met een heel persoonlijke boodschap in keurig regelmatig schrift van een zuster aan haar geliefde broer, van dichtbij te kunnen bekijken en van de aangrijpende inhoud kennis te nemen.

Het is een brief van een warmvoelende vrouw die haar gedachten en gevoelens goed onder woorden kan brengen. Lies had het bericht van de dood van Vincent vernomen uit een brief van haar moeder en haar zuster Wil van 31 juli. Lies ontving die brief in Soesterberg op 1 augustus en zij reisde onmiddellijk naar Leiden, waar haar moeder en Wil woonden. Vanuit Leiden schreef zij haar brief op zaterdag 2 augustus 1890.

Condoleantiebrief

Zij schreef aan haar broer en schoonzus in Parijs:

Beste Theo en Jo,

"Welk een treffend bericht ontving ik Vrijdag!

Het was mij een ondenkbaar iets dat het leven van Vincent zóó plotseling was afgebroken, juist nu het in den laatsten tijd zulk een veel vriendelijker aanzien had gekregen; maar toen ik de brieven herlas van Moeder en Wil, waarin zij mij alles schreven wat zij tot hiertoe van zijn heengaan wisten, en ik mij zijn leven voorstelde, toen kwam het mij voor, als had God hem zelf zacht te slapen gelegd, na hem eerst getroost en gesust te hebben. (...) Ik behoef je niet te zeggen Theo, hoeveel wij over je spreken en hoe verlangend wij zijn nog meer te weten. Wij zijn ook bezorgd over je, want je droefheid zal zoo ontzettend groot zijn en het is niet gemakkelijk nu er je lichamelijk en geestelijk boven op te houden, onder zooveel wee".

Op dinsdag 5 augustus schreef Theo, die inmiddels van Parijs naar Leiden was gekomen, een antwoord aan Lies, die toen weer in Soesterberg was. Over de gestorven Vincent merkte hij daarin op:

"Men moet het wel weten dat hij een groot Artiëst was, wat dikwijls samengaat met een groot Mensch te zijn . Door den tijd zal dat wel erkend worden en zal menigeen betreuren dat hij zoo vroeg is weggegaan".

Intussen hadden op maandag 4 augustus Vincents zusters, Anna, Lies en Wil, de volgende brief aan hun broer Theo geschreven:

" Beste Theo, Zoals we reeds afspraken , wenschen we hierbij schriftelijk te verklaren, dat het ons aller wensch is, dat Vincents nalatenschap in haar geheel aan u kome".

Lies en zusters Anna en Wil hoefden dus geen van de nagelaten werken te hebben, maar Lies had eerder wel enkele schilderijtjes van Vincent gekregen. In haar brief aan Theo noemt zij "de Nuenensche toren met sneeuw, die zoo prachtig mooi is!" Het is een van de schilderijtjes die haar "nu nog veel meer waard zijn", zo laat zij Theo weten. Theo stierf al op 25 januari 1891, nog geen half jaar na Vincent. Lies en de anderen verklaarden toen in een officieel stuk dat de vroegere bezittingen van Vincent moesten toekomen aan Theo's minderjarige zoon Vincent Willem. Lies, haar zusters Anna en Wil en hun broer Cor maakten geen aanspraak op de schilderijen en tekeningen van Vincent.

Tien gulden per stuk

Na Theo's dood maakte de kunstenaar en kunstcriticus Jan Veth een schatting van de waarde van Theo's verzameling. Daarbij werden 200 schilderijen door Vincent van Gogh samen op f.2000 geschat, dus gemiddeld tien

gulden per stuk. Gelukkig heeft Theo's weduwe, Jo van Gogh-Bonger, de collectie mee naar Nederland genomen, toen zij uit Parijs wegging. Wij mogen blij zijn, dat ze niet luisterde naar het advies van haar broer Dries, die haar had aangeraden de verzameling maar van de hand te doen. Als ze op dat advies was ingegaan, hadden we nu geen Van Goghmuseum gehad. Het heeft wel lang geduurd voordat Lies zich geroepen voelde een boek over Vincent te schrijven. Dat gebeurde immers pas twintig jaar na Vincents dood, toen de schilder inmiddels, door een reeks tentoonstellingen, grote bekendheid had gekregen. In het begin van deze eeuw had de Berlijnse kunsthandelaar Paul Cassirer, in samenwerking met Jo van Gogh, verscheidene exposities van Vincents werk georganiseerd.

Eerder, al in 1892, waren er Van Gogh-tentoonstellingen in Nederland, eerst in de Haagsche Kunstkring en vervolgens in december in de Kunstzaal Panorama aan de Plantage in Amsterdam. In 1903 accepteerde het Rijksmuseum in Amsterdam drie Van Goghs in bruikleen, en het zelfde jaar kocht het Museum Boymans in Rotterdam voor f. 750 het schilderij Populierenlaan.

Dat was dus allemaal al gebeurd toen Elisabeth van Gogh in 1910 in Baarn haar boek schreef, en het liet uitgeven bij een Baarnse uitgever. Van dat boek verscheen al in 1911 een Duitse uitgave en in 1913 een Engelse editie en in 1923 kwam de tweede druk van het Nederlandstalige boek. Dat is dan het verhaal van Lies van Gogh, die op een Baarns kerkhof haar laatste rustplaats vond.

H.Bronkhorst

Mr.Dr.Benno Stokvis: Lijden zonder klagen. Het tragische levenslot van Hubertina van Gogh. Baarn 1969.

Jaap Kruidenier: Een mysterieuze Baarnse Dame. Baerne van juni 1986.

Hans Bronkhorst: Elisabeth van Gogh schreef met dichterlijke vrijheid over haar broer Vincent. Baerne

van december 1986.

E.H.Du Quesne-van Gogh: Persoonlijke herinneringen aan Vincent van Gogh. Baarn, 1910.

Ronald Pickvance: A great artist is dead. Letters of Condolence on Vincent van Gogh's Death. Zwolle, 1992.

ISBN 90 6630 215 1.

Evert van Uitert: Rijksmuseum Vincent van Gogh, Amsterdam, 1987.

De Gids, 1 mei 1911, Amsterdam.

INGEZONDEN:

Naar aanleiding van ons verhaal in het septembernummer van Baerne over de omgekomen zwerver P.Rigter, ontvingen wij een artikel uit Hei en Wei, Dorpsblad voor Blaricum mrt. '88, waarvoor onze hartelijke dank.

Het gaat over de broers Rigter, die als koddebeier werkzaam waren en tot 1948 aan de Meentweg in Blaricum woonden. (thans bloemisterij Raven) Zij waren familie? van de ongelukkige zwerver.

Wij citeren:

"In hun kennissenkring was ook een Rigter, die een zwervend bestaan leed.

Het schijnt dat hij nog al eens bij de gebroeders Rigter op bezoek kwam. Hij kreeg daar dan wat te eten en wat geld en ging dan weer verder. Zo ook op dinsdag 23 maart 1924. Ook die dag moet hij daar geweest zijn en kreeg wat geld mee. Die middag moet het erg geregend hebben en toen hij te voet in Baarn was beland, vroeg en kreeg hij onderdak in de cel. Het was gebruikelijk dat men vanaf 's avonds 9 uur bij de politie onderdak kon krijgen. Maar omdat het zo regende gaf men hem onderdak eerder op de dag. Hij moet ook nog brood en

koffie gehad hebben en zijn ingeschreven. Hij werd die middag om 6 uur opgesloten.

Het nachtverblijf moet 20 meter van het toenmalige politiebureau gestaan hebben.

Deze man kwam meer in Baarn en was er een beetje bekend. Het was ook iemand die iedereen groette en was daardoor een bekend figuur in het Gooi. Groot was dan ook de verbijstering, toen men 18 dagen later de cel opende om er iemand in te laten en bleek dat hij verhongerd en vergeten was overleden. In de landelijke dagbladen sprak men van het Drama te Baarn: Hongerdood in de Cel. De schuldvraag, de situatie op het politiebureau. Er kwam een spoedvergadering van de gemeenteraad van Baarn. Er werden vragen gesteld in de Tweede Kamer, enz. Het was een geweldige consternatie, niet alleen in Blaricum en in het Gooi, maar ook landelijk.

Zijn stoffelijk overschot, is ook, mede door toedoen van de koddebeiers, in Blaricum op de RK-begraafplaats, na een Requiemmis, ter aarde besteld."

AMSTERDAMSE MONUMENTALE VERSIERINGEN IN EEN BAARNS PARK

Het imitatie-Romeinse tempeltje in het Baarnse Cantons Park, dat door de plaatselijke bevolking meestal ten onrechte "colonnade" (zuilenrij), maar door anderen ook wel bordes, zomerkoepel, prieel of terras wordt genoemd, heeft me altijd al gefascineerd.

Een kort bericht in de Baarnse Courant van 10-3-'92 deed me daarom besluiten het weer eens te bezoeken.

"Decoratieve vazen colonnade aangetast door betonrot. De banden en consoles moeten worden hersteld en de vazen zullen door prefab-exemplaren worden vervangen",

De achterkant van de colonnade in het Baarnse Cantons Park. De leuning en de balusters zijn wegens bouwvalligheid verwijderd. De siervazen moeten hersteld worden. okt. '92.

zo luidde het onheilspellende bericht.

De toestand, waarin het "gebouwtje", dat ik voortaan als goed geïntegreerde Amsterdammer ook maar colonnade zal noemen, zich bevond, bleek inderdaad slecht te zijn.

De colonnade is gebouwd op een heuveltje, waardoor het ongeveer 1.50 m. boven het maaiveld ligt. In de bakstenen fundatie bevinden zich naast enkele scheuren ook drie medaillons met inscriptie. De lengte is 9 m, de breedte 5 m. en de hoogte 5.5. m. Het is aan beide zijden via een hellend paadje toegankelijk. De voorkant ligt aan de kant van de Heemskerklaan en wordt door een dichte coniferen haag aan het oog onttrokken. Aan de achterkant ontbreken de leuning en de balusters. Ze zijn wegens bouwvalligheid verwijderd. Op de acht postamenten (sokkel, voetstuk van een zuil) staan de Romeins-ionische zuilen, die net als de balustrade vermoedelijk uit Belgisch hardsteen zijn opgetrokken. Aan het fraaie uit witkalksteen gehakte ionische kapiteel ontbreekt de astragaal. (ring boven de schacht.) De in drie horizontale banden verdeelde architraaf bestaat vermoedelijk uit zandsteen en vertoont diverse scheuren. Op de kroonlijst zijn boven de zuilen acht vaasvormige versieringen geplaatst. Ze vertonen een reliëf van eikebladeren. Helaas zijn ze ernstig beschadigd.

Enkele meters rechts van de achterkant van de colonnade bevindt zich ruggelings een in steen nagebootste ca. 2 m. hoge waterval. Uit een gestileerd vat stort het "stenen" water naar beneden. Aan de achterkant is de aansluiting voor de waterleiding aanwezig. De waterval heeft jaren dienst gedaan als fontein in de Wintertuin van het Canton Park, de hoogste kas, die Nederland ooit rijk was. Het "buitenleven" de verwaarloosde waterval echter geen goed gedaan, want over het vat heeft zich een brede scheur ontwikkeld.

Op mijn knieën kruip ik tussen de struiken om de medaillons van dichtbij te kunnen bekijken. Na het verwijderen van massa's klimop en stapels weggeworpen

Ionisch kapiteel, architraaf en siervaas. okt. '92

De stenen waterval, die eens als fontein op Rozenburg
dienst deed. okt.'92

Colablikjes zijn de uiterste twee inscripties goed te lezen. Op het eerste medaillon blijkt ANNO te staan en op het tweede 1750. Het middelste medaillon geeft meer problemen. De tekst, die in 1915 werd aangebracht, is op enkele woorden na onleesbaar geworden en het kost me nog heel wat moeite om de oorspronkelijke inscriptie te achterhalen. Deze luidt:

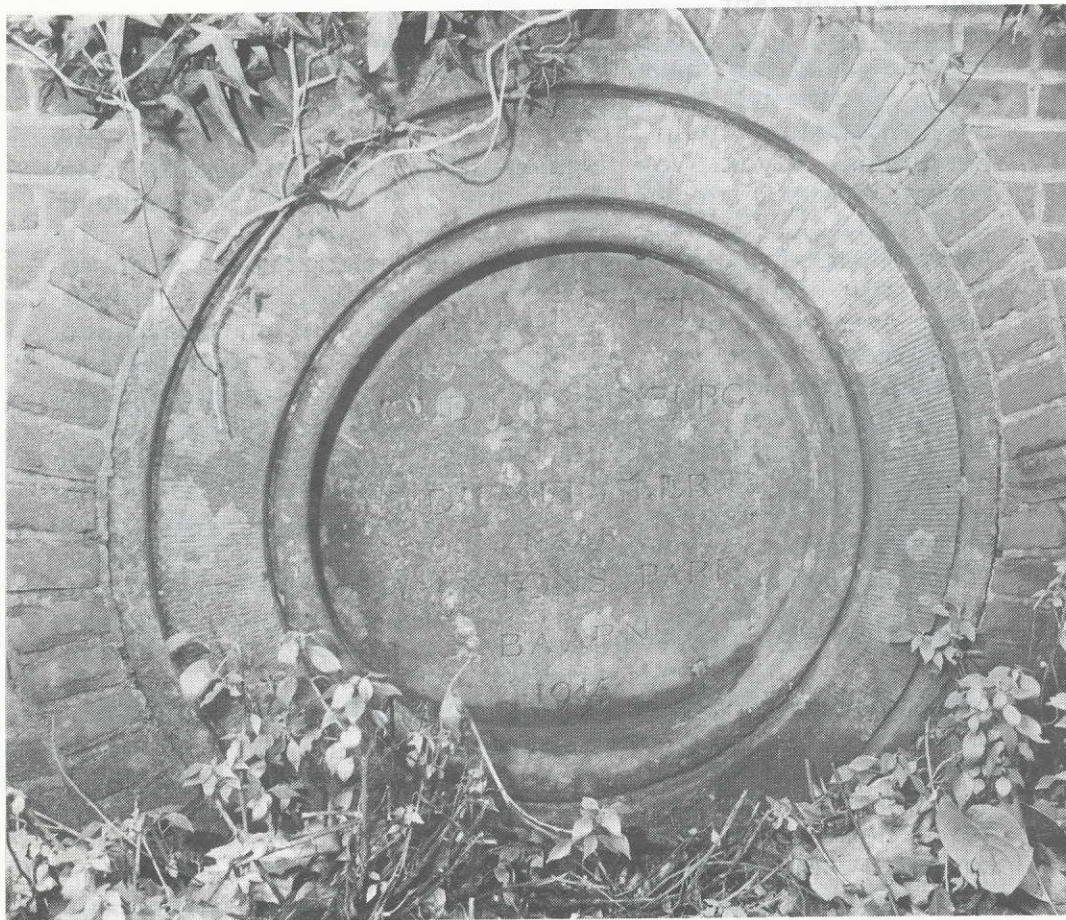
VERPLAATST
VAN
OUD-ROOSENBURG
IN DE
DIEMERMEER
NAAR
CANTONS PARK
BAARN
1915

Zoals iedere Amsterdammer weet, is de Diemermeer een andere naam voor de Watergraafsmeer. Ik ben er geboren en dat maakt me extra nieuwsgierig, want hoe is een Amsterdams "tempeltje" in Baarn terecht gekomen?

Rozenburg.

Nadat in 1629 de Diemermeer was drooggemaakt, werd in 1631 begonnen met de verkoop van de uit tien morgens bestaande kavels. Kopers waren Amsterdamse patriciërs, die de gronden eerst vooral uit speculatieve overwegingen kochten, maar later -met name in de achttiende eeuw- hun fraaie buitenplaatsen lieten aanleggen.

Onder de kopers bevonden zich leden van bekende families, die ook in Baarn hun sporen nadrukkelijk hebben nagelaten, zoals de families Bicker, de Graaff en Hooft. De Watergraafsmeer kende in haar bloeitijd (1700-1750) wel veertig buitenplaatsen, waarvan alleen nog Frankendaal aan de Middenweg is overgebleven. Rozenburg was één van de bekendste en lag op de kruising van

Het middelste medaillon is bijna onleesbaar geworden.
Geplaatst in 1915. okt.'92.

Middelweg (nu Middenweg) en Cruysweg. (nu Kruislaan) Tegenwoordig vinden we hier de Oosterbegraafplaats en voor de niet Amsterdammers: Het Ajax-stadion ligt schuin aan de overkant.

De stichter was Govert Loten, die het huis in 1642 liet bouwen en er de naam "Het Vischkaantje" aan gaf. In 1681 kwam het buiten in het bezit van Jacob van Lennep, de overgrootvader van "onze" Jacob, schrijver van de Ferdinand Huyck. Van Lennep (1802-1868) situeerde zijn roman immers gedeeltelijk in ons dorp. Drakenburg (Guldenhof) en de theekeupel aan de Amsterdamsestraatweg spelen er een belangrijke rol in en daar zijn wij Baarnaars zo trots op, dat we er enkele lanen naar vernoemden. De schrijver bracht in zijn jeugd de zomers door op het buiten Voorland (thans Ajax-terrein) tegenover Rozenburg bij zijn tante en oom De Winter. Hij moet Rozenburg dus goed gekend hebben.

Ook andere leden van de familie van Lennep waren in Baarn zeker geen onbekenden. In 1704 erfde Ingena van Lennep "Het Vischkaantje", dat door haar vader inmiddels in "Meerlust" was herdoopt.

Toen Ingena van Lennep met Pieter Rutgers trouwde, gaf zij de hofstede de naam Rozenburg. Deze naam was afkomstig van David Rutgers, die in 1697 door Keizer Leopold I in de Rijksadelstand werd verheven, met de toevoeging van de naam "van Rozenburg."

"O lugtig Rozenburg, daar Rutgers rust geniet,
Hoe pronkt gij in mijn oog met breedgekruide bomen!
Wie kan zijn ijver, wie zijn zanglust ooit betomen,
Als 't hem lukken mag te wand'len in uw groen?"

Lovende woorden, die de dichter G. Tijsens in 1725 schreef in "Het Verheerlijkt Watergraafs- of Diemermeer." van Brouërius van Niedek.

Ook de familie Rutgers van Rozenburg was een bekende Amsterdamse, maar ook Baarnse familie. Zij waren o.a. Dijkgraaf en Heemraad van de Watergraafsmeer, bezorgden Amsterdam samen met anderen de eerste

duinwaterleiding, maar leverden ook Baarn van 1916-1923 een burgemeester, Jhr. J.W.H. Rutgers van Rozenburg, die tevens mede-oprichter was van het Baarns Lyceum.

Rozenburg naar een kopergravure van Daniël Stopendael.
(gemeentearchief A'dam)

In 1729 kocht Jan van Eik het huis met tien morgens weiland. Rozenburg beleefde nu haar grootste bloei! De schitterende tuin door Tijsens bezongen, was in Lenôtre-stijl aangelegd. Geschoren beukenhagen en een brede olmenlaan leidden de bezoeker naar het Trianon. Beelden en tuinmeubilair gaven de tuin een Italiaans karakter. In 1750 werd aan de kant van Diemen "onze

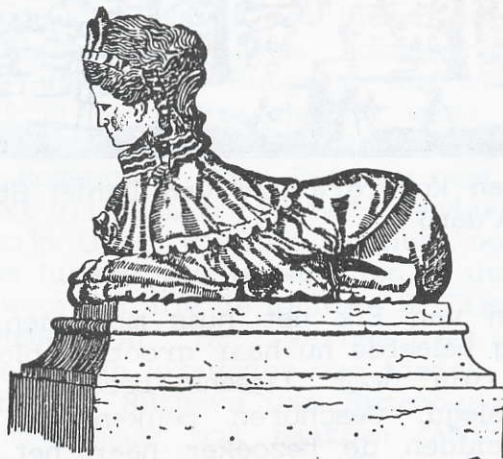
colonnade" geplaatst. Van hieruit had men een weids uitzicht over de Watergraafsmeer en kon men de Zuiderzee zien.

"O keurlijk tuingezicht, wie wordt niet gewekt
Door al de schoonheid, die wij in uw stand beschouwen.
Roem vrij Italiën op uwe veld- landsdouwen,
Op lauwersbosjes, die de grijze Tyberstroom
beschaduwten."

Twee foto's

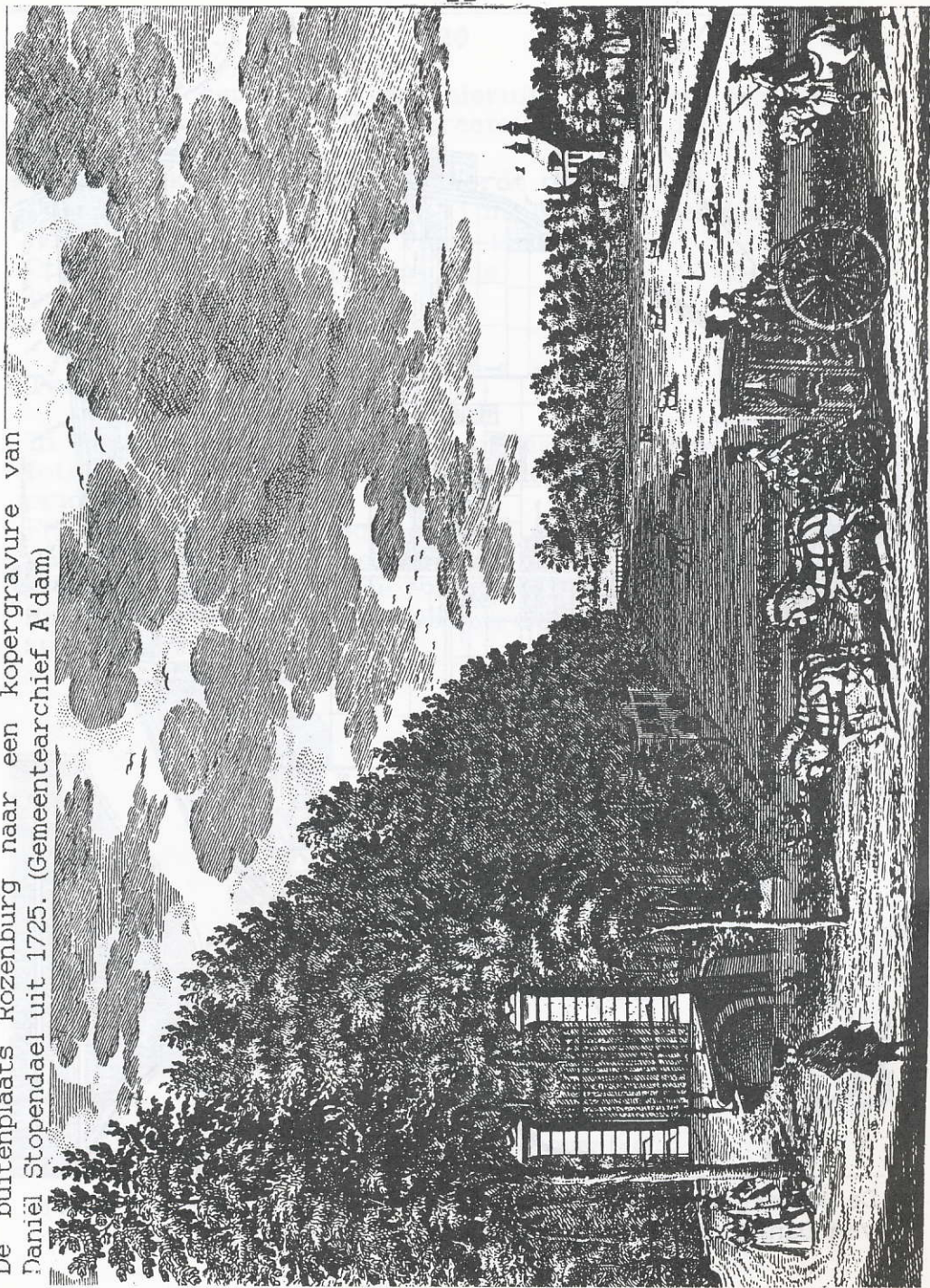
In het Amsterdamse gemeentearchief bevinden zich twee foto's uit 1897, waarop colonnade en waterval in hun originele staat te zien zijn.

Frontaal op de spiegelas van de colonnade ligt de waterval. Links en rechts hiervan staan sokkels met stenen vazen erop, die versierd zijn met festoenen. Hiervóór zijn eveneens symmetrisch t.o.v. de waterval twee sfinxen geplaatst.

Eén van de twee sfinxen van Oud-Roosenburg

De buitenplaats Rozenburg naar een kopergravure van
Daniël Stopendael uit 1725. (Gemeentearchief A'dam)

Stenen randen vormen een half cirkelvormig bruggetje over een waterpartij. Links en rechts van de trap van de colonnade zij twee beelden geplaatst.

Aan de rechterkant is het beeld van Amphitrite met de dolfijn nog net zichtbaar. Neptunus met het zeepaard aan de linkerkant.

Het zijn beelden van de Italiaanse beeldhouwer Juliën Finelli. Van hem waren nog twee beelden in de tuin aanwezig, nl. de vrijwillige en onvrijwillige schaking van Proserpina. De colonnade was duidelijk als terras bedoeld, vanwaar men onder het genot van een kopje thee van het fraaie uitzicht kon genieten.

Na de Franse tijd raakte Rozenburg langzamerhand meer en meer in verval. In 1802 werd het een openbare theetuin en in 1893 werd de hofstede geveild. De inboedel was een jaar daarvoor reeds verkocht. Hieronder bevonden zich ook de vier beelden van Finelli. Rozenburg werd nu een soort "openbare ontspanningsplaats", die we tegenwoordig de naam "pretpark" zouden geven. De naam werd veranderd in Oud-Roosenburg en er werd zelfs een omnibusdienst in het leven geroepen om de talrijke bezoekers te kunnen vervoeren.

"Maar de tuin bleef behouden met nog enkele van zijn sieraden, een open en een dichte koepel, eenmaal bemeubeld in de trant van klein Trianon, een bordes met schelpen bekleed, een gesmeed ijzeren hek, een in steen nagebootste waterval en dergelijke achttiende eeuwse liefhebberijen."

Langzaam maar zeker werd de eens vermaarde tuin verwoest. Het Amerikaanse circus Barnum en Bailey sloeg er zijn tenten op. De olifanten vertraptten het

Bewijs van Toegang

*des Maandags, Dinsdags, Woensdags en Donderdags van des voor-
middags 10 tot des namiddags 4 ure,*

TER BEZICHTIGING VAN:

De kapitale, van ouds overbekende HOFSTEDÉ, genaamd: „*OLD ROOSENBURCH*” met HEERENHUIZINGE, KOETS- en WAGENHUIS, STALLINGEN, KOEPELS, MONUMENTALE VERSIERINGEN, MOESTUIN, BOSSCHAGE en ERVE, benevens vier kampen best en weltoegemaakt WEI- en HOOLAND, alles staande en gelegen in de

Gemeente WATERGRAAFSMEER aan den MIDDENWEG,

Kud. Sectie A, Nrs. 414, 416, 417, 420, 425, 426, 427, 628, 829, 830, 831, 832, 833, 834 en 835 ter gezamenlijke grootte van

8 HECTAREN 10 AREN 74 CENTIAREN,

*Ter Publieke Veiling aangeslagen tegen Maandag 31 Juli 1893,
bij OPBOD en Maandag 7 Augustus d. a. v. bij AFSLAG telkens
des avonds na Zes uur, in het Verkooplokaal*

FRASCATI.

O. Z. Voorburgwal 304 Amsterdam

Makelaar

BARNUM & BAILEY.

Grootste
SPECIALITEITEN-VOORSTELLING

Na afloop der **Arena-Voorstellingen** zal in de
 Hoofd-Tentoonstellings-Tent
 eene verdere **Voorstelling** plaats hebben met gemengd programma, omvattend
Karakterbeelden, Zang, Dans, Negerliederen, Musikaal Tijdverdrif,
Humoristische Voordrachten.

Voor deze amusemenen wordt een entréegeld van 30 Cts. betaald.

Colonnade en stenen waterval in 1897 op Oud-
Rozenburg. (Gemeentearchief A'dam)

tuinmeubilair en deden de zuilen van de colonnade trillen. Mijn vader bezocht dit circus als vierjarige en het moet een onvergetelijke indruk op hem hebben gemaakt, want hij wist zich de voorstelling zijn hele leven nog tot in details te herinneren. Later werden op het terrein paardenrennen georganiseerd en werden er vliegdemostraties gegeven door Olieslagers,

Chanteloup en Gaudart. Ook daar moet mijn vader met stomme verbazing naar gekeken hebben. In 1909 werd de eerste Nederlandse vliegtuig op Oud-Roosenburg gebouwd door J. Hamers en P. de Roos. Er werd interlandvoetbal (Nederland-Engeland) gespeeld op het terrein van de voetbalvereniging R.A.P.

In 1914 kocht de gemeente Amsterdam Oud-Roosenburg voor de uitbreiding van de nieuwe Oosterbegraafplaats. Het huis werd gesloopt en de restanten van het tuinmeubilair werden verkocht. Eén van de kopers was August Janssen, die de colonnade naar Baarn liet overbrengen.

August Janssen

August Janssen (1865-1918) was niet alleen directeur van Indische Cultuurondernemingen, maar ook een groot kunstkenner en natuurliefhebber. Zowel in Amsterdam als in Baarn stond hij bekend als filantroop, die zijn grote vermogen op een zinnige wijze besteedde. Hij hoorde tot het groepje rijke Amsterdammers, die zich rond de eeuwwisseling in Baarn vestigden en het dorp tot grote bloei brachten. In 1910 was hij de bezitter van de villa's Canton, Peking en Java met de daarbij behorende gronden, een gebied dat zich dus uitstreckte van de Brink tot aan de Eem. In 1905 liet hij een overtuin, het latere Cantons Park, aanleggen naar ontwerp van zijn tuinbaas J. Goossen. In deze tuin van bijna 3 1/2 ha. kwamen kassen, tennisbanen met een tennishuisje, exotische

planten en bomen en de door hem verworven colonnade, die op dezelfde wijze werd herplaatst als in Amsterdam met het uitzicht in noordelijke richting op de Eem, de polders en de Zuiderzee. De Zeeheldenbuurt en het industrieterrein "De Drie Eiken" ("het visitekaartje van Baarn") bestonden nog niet en konden het uitzicht niet verstoren.

Op welke wijze de colonnade werd overgeplaatst vertelt de geschiedenis niet. Eenvoudig moet dat echter niet geweest zijn, want alleen de zuilen hebben al een gewicht van meer dan duizend kilo per stuk. Misschien ging het transport per schip via de Ringvaart, de Zuiderzee en de Eem en heeft Janssen hierbij het idee opgedaan voor zijn plannen om zijn villa Canton d.m.v. een kanaal naar de Eem te verbinden met zijn andere buitenplaats in Bergen aan Zee. (Het latere Bio-vakantieoord)

Tot zijn dood in 1918 was de eigenaar vrijwel dagelijks te vinden in zijn lusthof. Hij hield van zijn bezit en was er zeer precies op. Ontdekte hij bij zijn rondwandeling op één van de paden een lucifer of een papiersnippertje, dan trok hij er een kringetje omheen met zijn wandelstok en als hij naar huis ging dan werd de beheerder opgedragen die smetten te laten verwijderen. "Vandaag heb ik drie kringetjes getrokken", zei hij verwijtend.

Aan de herplaatsing en het opnieuw in werking stellen van de stenen waterval als fontein kwam Janssen helaas niet meer toe. Zijn nabestaanden schonken het Cantons Park als Hortus Botanicus aan de Universiteit van Utrecht, die het op zijn beurt in 1989 aan de gemeente Baarn overdroeg, zodat iedereen er dagelijks van kan genieten.

Of de prachtige met putti versierde vazen bij de Wintertuin en de in het midden geplaatste fontein ook aan de Rozenburg hebben toebehoord, heb ik niet kunnen achterhalen. De vazen zijn sterk verweerd en .

De twee siervazen uit 1650 met de initialen J.V. Op de achtergrond het tennishuisje van August Janssen, okt'92

vorstgevoelig. Vroeger werden ze daarom elk jaar d.m.v stro ingepakt. Op de voetstukken staan de initialen J.V. en het jaar 1650.

De fontein stelt een putto op een dolfijn voor, die een schelp boven het hoofd draagt. Er spuit geen water meer uit deze fontein, die me overigens sterk doet denken aan de fontein vóór Frankendaal, waarvan de beelden in 1714 door Ignatius van Logteren (1709-1745) werden vervaardigd.

Epiloog

Op een mooie oktobermiddag a.d. 1992 beklim ik het hellende paadje naar de colonnade, die vanwege instortingsgevaar met rood-witte linten is afgezet.

Het zonlicht weerkaatst tegen de laatste beukebladeren en maakt fotograferen onmogelijk. De tuin ziet er dankzij de grote inzet van het personeel nog bijna net zo mooi uit als vroeger, al mis ik de tropische beplanting in de Wintertuin, waarin nu een kunstgalerie is gevestigd.

Er lopen geen August Janssens meer, die kringetjes tekenen in het grind, maar jonge moeders met kinderwagens. De zuilen zijn door onwetenden bekrast met stupide Amerikaanse kreten.

"Onbekend maakt onbemind", denk ik, terwijl mijn hand over één van de zuilen strijkt. Ik voel me als Simeon de Zuilenheilige en staar naar het noorden, naar onze geboorteplaats Amsterdam.

"Daar staan we als Amsterdammers onder elkaar", hoor ik mezelf mompelen.

"Vertel me over al die bekende en onbekende mensen, die jullie hebben ontmoet. Over mijn vader en tantes, die jullie als kind zagen spelen. Over mijn overgrootouders en grootouders, die in jullie nabijheid werden begraven." De gemeente Baarn heeft geld beschikbaar gesteld voor herstel. Laten we hopen, dat de balustrade en de

siervazen spoedig worden gerestaureerd, evenals de waterval en dat de coniferenhaag wordt verwijderd, zodat de voorkant weer zichtbaar wordt.

Tenslotte zou het aan te bevelen zijn, de colonnade op de gemeentelijke monumentenlijst te zetten, opdat deze voor altijd bewaard zal blijven.

J.Kruidenier

Geraadpleegd:

T.Pluim. Uit de geschiedenis van Baarn.

E.Witsenburg-Horsman. Lusthoven, Parken en Tuinen, Baerne juni '84.

J.H.Kruizinga. Roemrucht Rozenburg, Ons Amsterdam sept. '58.

Oud-Roosenburg, Eigen Haard mrt.'07.

Watergraafsmeer.

T.Coppens. Baarnse Lusthoven.

Gids voor het Cantons Park te Baarn R.U.'81

D.Kouwenaar. Oud-Roosenburgh in de Watergraafsmeer, Amstelodanum '14.

J.Schuitemaker. Roosenburgh en de Maliebaan, Buiten '25.

Foto's. Gemeentearchief Amsterdam en René Sunier.

Wie weet ons meer te vertellen over deze oude foto?
Bij welke gelegenheid is deze foto gemaakt en wie zijn de geportretteerden?

De foto is eigendom van Mw. M.Bos uit de Jacob van Lenneplaan. Ze is er zeer aan gehecht, omdat haar vader, Teunis Bos, er op staat. (Tweede van links met hoed in de hand.)

Hij was timmerman op kasteel Groeneveld; was 23 jaar op het moment dat de foto werd gemaakt en in dienst van aannemer Daan Dijs, die volgens Mw.Bos waarschijnlijk als vijfde van links is afgebeeld.

Meer weet ze niet over deze foto te vertellen, hoewel ze uitstekende herinneringen aan Groeneveld heeft bewaard, zoals het schaatsenrijden op de beek en de heimelijke bezoeken aan het kasteel, wanneer de familie Taets van Amerongen afwezig was en haar vader haar "stiekem" mee naar binnen nam.

Voor wie was deze statige ereboog bedoeld met daarop de jaartallen 1882, 1907 en het bord met de tekst: Hulde aan het Zilveren Echtpaar?

Wie zijn deze twee mensen? Zijn het personeelsleden, die 25 jaar zijn getrouwd of 25 jaar in dienst op het kasteel?

We kunnen ons haast niet voorstellen, dat men in die tijd voor personeelsleden zo een enorme ereboog oprichtte.

Of is deze foto genomen ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijk van baron L.R. Taets van Amerongen met Jonkvrouw van Reenen.

Het was het derde huwelijk van de baron, die op deze foto 72 jaar moet zijn geweest. (geb.1835)

Hij had vier kinderen: 1 zoon uit zijn eerste huwelijk met baronesse van de Duyn, 1 dochter uit zijn tweede huwelijk met baronesse van Heemstra en 2 zoons uit zijn derde huwelijk. Misschien staan ze op deze foto afgebeeld. Is er nog iemand onder onze lezers, die hieromtrent meer kan vertellen.

Redactie : H. Bronkhorst
E.J. Heun-ten Holt
J. Kruidenier
R. Uileman

Typewerk en lay-out : T. Biemans.

Redactie-adres : E.J. Heun-ten Holt, Bilderdijk-
laan 19, 3743 HR Baarn.

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestuderen van en belangstelling kweken voor geschiedenis in het algemeen en van Baarn in het bijzonder. Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organiseren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uitgeven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Archeologie

Inlichtingen: J.W.A.A. van der Laan, De Schoener 12,
3742 HD Baarn. Tel. 02154 - 11656.

2. Werkgroep Archiefonderzoek

Inlichtingen: H.M.M. van Vugt, Vollenhovenschans 19,
1324 HS Almere. Tel. 03240-44421

3. Werkgroep Interviews en Reportages

Inlichtingen: J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet, Prof.
Meijerslaan 10, 3741 XH Baarn. Tel. 02154 -
20161.

4. Werkgroep Oudheidkamer

Inlichtingen: R.J.E. Luikinga-Geijtenbeek
Klaproosstraat 15
3742 RA BAARN
Tel. 02154-15724